

Fóia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

PEST'A
5 17
martin
1866.

Ese in fie-care luna de trei ori adeca in 5. 15.
si 25. dupa c. v. contienendu doue cóle.

Pretulu pentru Austria

pe Jan.—Jun. . . . . 4 fl. —
pe Opt.—Jun. . . . . 6 fl. — cr.

Pentru Romania

pe Jan.—Jun. unu galbenu.

Nr.
7.

Cancelari'a redactiunei

Strat'a lui Leopoldu Nr. 18.

unde sunt a se adresá manuscriptele si banii
de prenumeratiune.

Epistolele nefrancate nu se primescu si opurile
anonime nu se publica.

II
kursu
anualu.

ALOISIU VLADU

de Selisce.

Abiá este vr'o pusetiune mai onorifica, decâtu a fi representante dietalu alesu prin increderea concectatiunilor. Dar pe câtu e de frumoá, pe atáta e si grea, câ-ci la implinirea acestei misiuni sublime, a fara de agerimea talentulu se recere si tari'a caracterulu, ce nu te lasa neci chiar fatia cu cele mai amare neplaceri a nu-ti espri-me convingerea liberu, ignorandu aplausele multimei si ascultand numai o voce,

Aloisiu Vladu de Selisce.

ceea a consciintiei tale, care ti-siop-tesce nencetatu, câ natiunea si patri'a ta numai pe calea acésta póte sé ajunga la limanulu fericirei.

Barbatulu alu carui portretu decoréza pagin'a acésta acuma in a trei'a dieta se bucura de acésta misiune onorifica, ér noi romanii acuma a trei'a óra lusalutâmu intre anteluptatorii natiunalitáti nóstre.

Domnulu Aloisiu Vladu de Selisce fu nascutu in 24. fauru 1822. in comunitatea Abra-mulu de josu alu

comitatului Biharea. Tata-seu Daniilu erá parocu localu, ér mama sa Eva Orianu erá fic'a fiscalului consist. din Blasiu. Famili'a Vladu e una dintre cele mai vechi familie romane nobile din Ungaria, cá ci inca la anulu 1486 regele Ungariei Mathia I. a concesu lui Ioane Wlad si filor sei („fidelium nostrorum valachorum Ioannis Wlad“) ca donatiune noua comunitatea Selisce in Maramuresiu. Tenerulu Aloisiu incepú cursulu gimnasialu la Oradea mare in 1831, si absolvandu siepte clase cu succesu emininte, pentru finirea cursului gimnasialu din nescari cause fu silitu a merge la Satumare, unde absolvá a opt'a clas'a la an. 1841. Dupá absolvarea gimnasiului se inserise de juristu in academi'a de la Oradea mare. Din tempurile acele datédia debutarea sa in publicu, ca aperatoriulu natiunei sale; ma inca in clas'a a opta avú o disputa publica cu profesorulu din istoria, despre originea celor trei Uneadi, carea avú acelu resultatu, cá in anii urmatori nu s'a mai propusu falsu istori'a acestor trei romani. Ca juristu scrise multi articoli in jurnalele ungueresci de atunce, aperandu cu focu caus'a nationala. Totu pe atunce invetiá si limb'a francésca, si ceti multe opuri francese, intre altele si „Spiritulu legior“ de Montesquieu, cercetandu cu diligintia si adunárele comitatense din Biharea, cari dupa cele din Pesta erau cele mai renumite. Scrise si o drama cu titlulu: „Tredirea lui Traianu“ ce inse perú.

Absolvandu cursulu juridicu, intrá in teologia si ca clericu fu tramisu in seminariulu din Pesta; dar neci decátu nu se potú impácá cu disciplin'a cea rigorósa, si abiá peste 2—3 díle díse remasu bunu statului preotiescu si incepú a practisá la unu avocatu. La an. 1844 plecá la Posionu unde se tienea diet'a si erá tabl'a regésca si facú juramentulu de notariu la acea tabla, ér la anulu 1845 facú censur'a avocatiala in Pesta. Apói se intórse la Orade, unde se rogá de repausatulu episcopu Erdélyi, ca sê-lu denu-mésca vice-fiscalu dominialu, inse cererea nu fu ascultata. Disgustatu de primirea acésta, tenerulu avocatu parasí comitatulu seu si se duse in Banatu, unde in comunitatea Gyülvész in Torontalu se aplicá de adjunctu langa judele cercu-alu, — de-ací peste doi ani se mutá la Timisióra in calitate de avocatu alu besericelor gr. c. din Banatu, ér de aice in 1848 merse la Lugosiu, unde locuiesce si adi. Aice, ca unulu versatu bine in limb'a magiara, incepú de locu a escelá in adunárele comitatense, si atrase atentiunea romanilor, carii numai decátu incepura a-lu cercetá desu, ér peste câte-va luni mai tardíu

alegatorii din cerculu Zorlentiului mare lu-alesera cu maioritate de deputatu. Dar inteliginti'a romana din Banatu si prin acea si-aretá stim'a catra densulu, cá cu oca siunea adunárii natiunale in 15|27 juniu 1848 tienute la Lugosiu pe campulu libertátii, l'a alesu de secretariulu adunarii. Dupa potolirea revolutiunei, petrecú multu tempu in inchisóre, la Lugosiu, Timisióra si Pesta, si fu despoiatu de dreptulu de a esercitá avocatur'a.

In 1861 reorganisandu-se comitatele, fu alesu de protonotariu in comitatulu Carasiului, — si in in aprile fu alesu a dou'a óra si unanimu in cerculu Zorlentiului mare de deputatu la dieta. Dupa disolvarea dietei fu denumitu de antáiulu asesoru si vice-presiedinte la tribunalulu comitatului Carasiu, si ca atare functioná pana in tómn'a trecuta, cand alegatorii Zorlentiului mare lu-onorara si a trei'a óra, alegandulu cu maioritate fórte mare de ablegatu pentru diet'a presinte. Spatiulu nu ne iérta, dar e si de prisosu a vorbí mai pe largu despre activitatea sa ca deputatu; publiculu romanu are la mana vorbirile sale dietale, din aceste lu-póte apretiuí de ajunsu. Dintre celelalte cu deosebire tragemu atentiunea cetitorilor nostri, a supra vorbirei tienute la Dobritínu in 8 Martiu 1849. Celu-ce cunósce impregiurárele de atunce, va admirá cum unu june de 26 ani cutediá a-si inaltíá cuventulu in midiloculu unei adunári atátu de iritate! Portarea cea emininte a dlui Vladu in diet'a din 1861, e eternisata prin mus'a istoriei. Densulu fu unulu din acei trei deputati pe carii reuniunea femeilor romane din Brasiovu îi-onorara cu cununa de lauru. Ér in diet'a presinte lu-vedemu cu bucuria totu pe terenulu din 1861.

C O L U M B ' A .

(Anacreontica.)

— Alba columbela, spune unde sbori?
Cine-a pusu pe tine dulcile odori?
Pentru ce eterulu lu despici usióra,
Cum din alu lui Febu arcu sagéta sbóra?
Draga columbela, éca locu umbrosu,
Éca unda rece, siedi cu mine josn!
— Omule dar' nu potu ca sê siedu cu tine.
Unu poetu ce gemén tierile straine,
Me stropí cu lacrimi si cu dulci odori;
Suspinandu mi díse: „Columbela, sbori
Catra ale tieriei tiermuri departate,
Cá-ci de dorulu tieriei anim'a mea bate.
Sbori si adu-mi scirea celor ce iubescu.“
Eu me ducu acolo, voi'a sê-i nplinescu.

P'a Citerei dîna o serveam odata,
 O trageam in caru-i de amoru manata.
 Intr'o dî aude intr'unu micu boschetu,
 Suspinandu-si dorulu pe acestu poetu.
 Dîn'a se indura de a lui dorere,
 Si atunci me dete sub a lui potere.
 Mie elu mi place, câ-e amantu fidelu,
 Langa elu sum bine. Béu si mancu cu elu
 Din aceeași cupa, din aceeași mésa.
 Cand spre cugetare fruntea lui se lasa,
 Eu atunci pe lir'a-i dormu incetisoru,
 Éra elu visédia vise de amoru.
 Totu ti-am spus. Adio. Sboru l'alui tirana,
 Am vorbitu atâte câtu o cotiofana.

Gr. H. Grandea.

Geniulu lui Stefanu celu Mare.

— Novela istorica, — premiata cu siese galbeni. —

(Urmare.)

A devastatu si aprinsu sate si orasie.
 — Famiile fugeau dinaintea lui, ca cum ar veni
 spre ele o turma de fere selbatice turbate. —
 Cand a ajunsu la Braila cea mandra si 'nflori-
 tóre o-a aprinsu, devastatu si ruinatu —
 si a versatu sange nu numai de ostasi, ci de
 tota faptur'a omenésca ce i-a caditu naintea
 ochiloru. — Prin tíera mersese vestea dingur'a
 lui Negrea, câ Stefanu voiesce asia. — Acésta
 nu érá dreptu, câ-ci Stefanu numai cu Radulu
 avea de vorba, ér nu cu bietii tierani. — Acésta
 maltratare casiunà mani'a Sultanului, — si
 mani'a acésta casiunà altu viforu. —

Sultanulu dadù mandatu aspru la Isa pasiá
 si ajutore noua se steie gata de batalia, — de o
 batalia care va umilí pre Stefanu. Apoi a tra-
 misu dupa ajutore la tatarii din Crimea, — si lii
 dadù mandatu sê intre din tóte partile in tíera
 cu repediune. — Stefanu voda se vediù intre
 inprejurari grele, si se otari a sfarsí persecuarea,
 si dora resboiele intemplavere cu conjuratii
 pana a nu intrá turcii in tíera.

Hatmanulu Siendre si Negrea bravii si
 svatnicii lui Stefanu stau gata in fruntea aloru
 doua trupe in totu minutulu spre persecuare. —

Intr'o nópte se latí faim'a prin óste — ce
 taberá in jurulu Vasluiului — ca éra s'a ivitu
 naluc'a cea alba in castra. — Unii diceau câ a
 strabatutu pana la cortulu lui Stefanu si s'a
 perdutu din aintea ochiloru, altii dîceau câ a
 vediut'o umblandu cu Stefanu si sioptindu
 incetu.

Si acésta nu a fostu numai faima; acésta
 érá adeveru; — câ 'n diori de diua Stefanu

sioptí hatmanului Siendrea si Negrea, câ 'n
 noptea venitóre voru persecvá conjuratii. — —
 Apoi gatandu taber'a de mersu, denuim pe hat-
 manulu Siendrea peste trupele persecvatóre, si
 dadù mandatulu, ca cand va sosí dela dinsulu
 veste sê intre in codri Racovoi pe de tote par-
 tile; — ér pre Negra lu chiamà cu sine si esi
 din castra in vestminte false, de tierani venatori.

Si mersera la Toma padurariulu in codru.
 — Toma siedea naintea casei sub unu fagu si
 dîcea cu tulniculu.

Cand vediù Toma pre Stefanu se scolà de
 sub fagu acatiendu-si tulniculu de o crénga si
 suprinsu pasí nainte cu palari'a in mana. —
 Ai de mine Voda, nu amblá prin codru — ince-
 pù Toma mirandu-se. — Lotrii din dî sunt mai
 cutediatori, si nu rabda fíntia de omu prin
 codru. — Prin satele vecine si prunciú sciu câ
 cine intra in codrulu Racovei, nu mai întórna,
 precum nu m'asiu rentorná eu Voda, déca asiu
 morí orecum . . . si m'ar ingropá Marica colo
 sub fagulu celu mare . . .

Cand vorbesce romanulu tíeranu cu aseme-
 neri, poti sci câ séu vorbesce cu o ponderositate
 grea séu glumesce . . .

— En spune-mi Toma, din nóptea ceea . . .
 vediut'ai pre vetavulu?

— O Dómne Voda! Cand m'am despartitu
 de Maria Ta, am plecatu pre drumu in susu, —
 si éca intr'unu locu vetavulu sta naintea mea
 de-o parte in drumu radiematu de-o stanca. Si
 asculta Voda, a indreptatu unu pistolu catra
 mine . . . dar' n'a voitú Domnulu Tatalu Dom-
 nedieu sê me nimerésca; — cine ar fi grigitu
 de Marica mea? . . . Apoi am luatú fug'a dupa
 elu, dar inzedaru Voda! Elu fugea ca cerbulu
 de repede, si scie drumulu, si cunósce codrulu,
 si vede nóptea si aude ce se vorbesce, si scie
 tóte ce se intempla. — Scie cand me culcu si
 cand me scolu, scie ce prandiescu si ce cinediu,
 scie câ am vorbitu cu Maria Ta, si scie ce am
 vorbitu; — barem eu Voda nu-mi spunu vor-
 bele mele numai catra Ddieu si catra Marica
 mea cea buna . . . si lotrulu le scie tóte, —
 câ-ci lotrulu e nesdravenu.

Toma daca incepea, nu mai gatá. — Inca
 n'am gatatu Voda, díse venindu totu mai tare
 in esaltatiune — m'ai am inca de a-ti-spune. —
 Cand l'am scapatu de l'am perdutu in tufe, l'am
 lasatu tatarilor . . . si m'am dusu catra casa.
 Acum asculta Voda! Cand ajungu a casa, elu
 ésa din cas'a mea. Am cugetatu câ mi-se rupe
 anim'a, câ-ci gandeam la Marica, cum se va fi
 spariatu cum va fi plansu de frica . . . Lotrulu
 a fostu sê me prinda in casa, si ea numai sin-

gura, . . . Am intratu in casa, Marica erá gata ca de serbatori, cu rochia dalba ca néu'a si cu naframa de matasa din tergu, deórece ea l'a cugetatu de óspe, de unu tieranu de omenia, — si l'a primitu bine. — Cine a fostu acela? intrebaiu pre Marica, si ea mi-a spusu, cá e tieranu si a venitu sê beie apa. Si nu te-ai temutu de elu? intrebaiu pre Marica, si ea a dîsu cá nu. Da, Voda. Marica mea nu se teme, ea e curagiósa, cá-ci eu am crescut'o si am totu investiat'o sê nu-i fie frica, — sê nu se téma de nime. — Acela e vetavulu lotrilor drag'a mea, i dîseiu — si ea nu s'a ingrodîtu de felu, — cá-ci Marica e brava ca mine, si e buna si ascultatóre.

— Alta nu scii Toma? — intrebà Stefanu curiosu.

— Am esîtu din casa si m'am luatú dupa elu cu canii. — Eu nu l'am ajunsu, dar canii l'au ajunsu si mi i-a puscatu toti. —

— Nu scii alta Toma?

Toma si luà resuflare.

— Si scie tóte, si aude tóte, si vede tóte, cá-ci vetavulu e nasdravenu . . . !

Stefanu vediendu cá Toma cu bogat'a sa elocintia éra in cepe din capetu, lu intrerupse.

— E bine Toma, fii cu credintia catra mine, catra tíera, — si eu te voi remunerá! Scii tacé?

— Sciu dio Voda, — nici cu clestele n'ai scóte unu cuventu din gur'a mea; pentru unu capu de lotru; cá-ci mie capu de lotru mi trebuie, cá-ci ei m'au judecatu la mórte.

— Pe nópte vomu nabusî in codru sê prindemu lotrii. Tu ne vei conduce pretutindenea prin codru si in pester'a conjutatiloru; dar de acésta nu vei spune catra nimenea, nici catra fét'a ta. — Pe nópte te vomu aflá gata!

Toma si-prinsa a-si cautá cutítele la taisiu. — Sum gata Voda, — vino sér'a séu demanét'i'a, séu in mediulu noptii me vei aflá gata cu cutítulu in mana si cu arm'a in spate. — Si cu acestea Stefanu si Negrea inpintinara caii, si se intorsera in castra. — De diua se facú planulu de persecvare. — Stefanu asteptá noptea cu orecare doru superstitiosu. Si noptea veni. Nópte frumosa si incantatóre. — Se vedea ca'n diori de diua. — La fetiori cari sciau de planulu lui Stefanu li pareá bine de tempulu sositu, de nóptea cea vederosa. — Sermani fetiori . . . !

Cand inoptá, in castra erá inca tacere, sê nu se observedie planulu lui Stefanu; ér mai tardíu conducatorii se aruncara pe cai, — trup'a porni in mersu bine ordinatu pe ascunsu pana ajunse la póla codrului. — Ací statú in locu. — Trup'a se 'npartî in trei parti sub hatmanulu Siendre, Negrea si Stirbesculu, — si

incungiurara codrulu, ér Stefanu dandu mandatula sê se apropie de capela cu grigia si tacere, se departá de dinsii, si desaparú prin tufe pre unu drumu neumblatu. — Preste cateva minute sosisi la Toma padurariulu. — Toma erá trédiu, — siedea afara, asteptá si ascultá la inchiatórea casei cu cutítulu in mana si arm'a pe spate cum a fostu disu. —

— Gata esti Toma? 'l'intreba voda repede.

— Si de viétia si de mórte Voda! Unde-ti sunt ostasii? — Voda, Voda, nu amblá singuru!!

— Ostasii sunt impartíti in trei parti, — a incungiuratu codrulu, si se apropie cu grigia catra capela.

— Pentru Ddieu Maria Ta — dîse Toma spariatu. Nu trebuie sê se apropie ostasii catra capela. Lotri au ponóre departe de capela cu patrudieci — cincidieci de stangeni si mai multu. Ei ambla pre sub pamentu si audu tropotele pitioaneloru de pe fati'a pamentului, ma pe gaur'a din capela si sioptele se audu la ei in canalu. — Si lotri de ne voru audî voru esî pe din dreptulu nostru si voru scapá.

— Câte gauri cunosci Toma? intrebà Stefanu. —

— Pe unde am intratu, un'a; pe unde am esîtu, doua. — Doua gauri cunoscú Voda, dar sunt si mai multe, cari eu nu le cunoscú.

Stefanu se cugetá unu picu, — apoi se corbori jósu, si-luà calulu de frêu si pornira ambii pe o cararusia in codru.

Abia mersera asia câteva minute, si éca se aude unu sgomotu prin tufe. — Stefanu si Toma statura in locu. Acum se aude mai tare, nesce pasi. Toma cu miscare de sierpe se aruncá pe fóle, si trase pre Stefanu de vestmentu sê faca si elu asia. —

Stefanu se lasá in genunchi cu man'a pe sabia, si asteptá pe unu minutu. Éca se ivesce hatmanulu Siendrea incetu dintre crengile fagiloru. Stefanu lu cunoscú si lu-chiamá la sine; ér Toma resuflá una lunga.

— L'am vediutu cu ochii Voda, am vediutu vetavulu, capulu conjuratiloru. A fugitu nainte nostra catra capela. Capel'a e incungiurata, trebuie sê-lu prindemu. — Spunea Siendre ostenu. — Fetiorii ni sunt aprópe, — am lasatu sê vina incetu, pana vomu otarí pe unde sê intramu in canalu.

— Toma! — dîse Stefanu intornandu-se catra elu, — tu vei merge cu hatmanulu Siendrea la despartimentulu seu, si-lu vei pune la gur'a unei gauri. — Acolo Siendre, veti stá in locu, gata la orice periclu si atacu. — Apoi vei merge Toma la Negrea, — Pe acesta lu

vei duce la capela. — I vei aretá gaur'a din capela, in care sta o róta cu funi; — si crepatur'a din paretele turnului. — Dupa acestea vei duce pre Stirbesculu la cealalta gaura, si va sta in locu. Voru audio flisca, — atunci totu conducatoriulu cu despartimentulu seu jumetate va intrá in canalu, ér jumetatea ostasiloru va remané afara sub dispunerea mea, la casu cand conjuratii aru scapá din pamentu. —

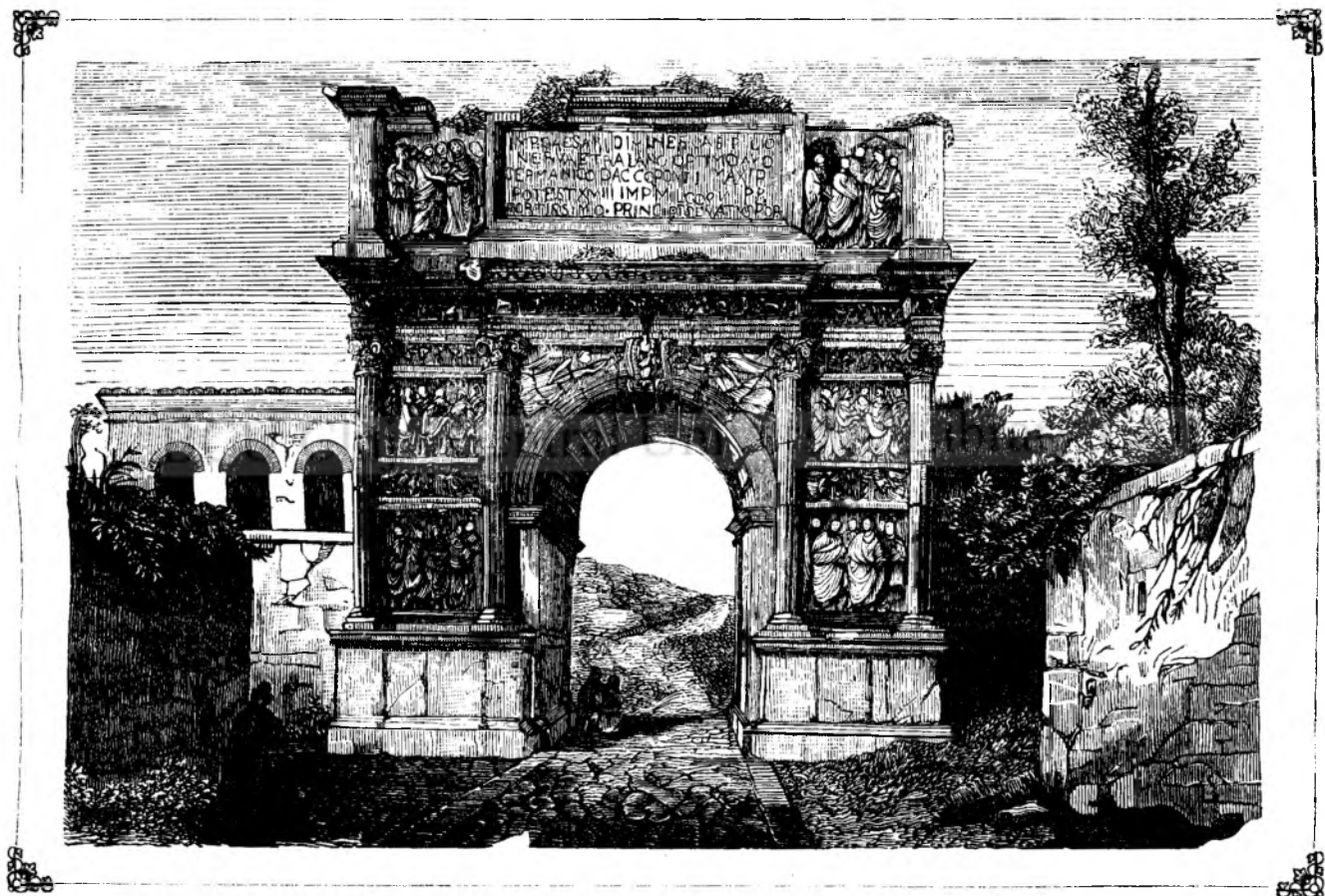
— Precepu maria ta! In doua minute voru fi tóte gata, dar Maria Ta sê nu stai aci. — Acesta e unu locu reu. Aci vei pune fetiori bine gatati de atacu. — Vina cu mine mai insusu Voda!

codrulu ér verde si frumosu, noptea incantátore . . . .

Stefanu medítandu stá radiematu de calulu seu sub stanca. Si pe vervulu stancii éca se ivesce ca unu vulturu unu barbatu standu in pitióre, — radiematu cu man'a drépta pre capetulu armei. Ochii i erau tîntiti la Stefanu. — Erá o figura plastica, unu barbatu ca unu semi-dieu falnicu.

Acesta ér vetavulu conjuratiloru. — Pre cine astepti Voda? strigá vetavulu depe stanca.

Stefanu se mirá de atáta curagiu si tragandu-se dupa o poticutia strigá 'ndereptu:

Port'a triumfala a lui Traianu in Beneventu. (Vedi pag. 80.)

Stefanu si Siendrea mersera dupa Toma pana ajunsera la unu drumu largu, — apoi mai mersera câtuva in drépta pana la o cruce de drumu. — Aci ér unu locu naltu cu o ruina antica. Toma puse pre Stefanu sub ruin'a acésta, apoi Siendrea primí mandatulu ca sê caute drumulu pe care a venitu cu fetiorii bravi, — si plecara dupa Toma in codru. —

Stanc'a lui Stefanu ér nalta, si se pareá cã 'n totu minutulu va sê cada. — In giuru e tacere adánca ca 'n mormentu. Nici unu sioptu omenescu, nici o pasere nici o frundia nu facea celu mai micu sgomotu. Lun'a ér susu pre ceriu,

— Morteá ta hotiule!

— Petrece-ti Voda pana catra diua, — cand voru esí diorile trebue sê mori! diáse vetavulu.

Stefanu ér uimitu si éra se iví vetavulu. — Incepù a-i spune totu planulu persecvării, — vorbele si faptele ce le avù cu Toma, si secrete, cari nu le sciá nimenea numai Toma si conducatorii despartieminteloru ostasesci. — Inca si cugetarea ti-o asiu spune Voda — diáse vetavulu si éra desparù.

Vetavulu ér forte indresnetiu. A sciutu cá in nóptea acésta îi va persecuá Stefanu, si totusi a venitu a se consultá cu consotii in

loculu acela, despre care sciá cá e cunoscutu naintea lui Stefanu. — Si acestea le facea vetavulu numai din cupritiu.

Vinea cu arm'a 'n mana, si nu puscá in Stefanu. Se parea incrediutu cá elu nu va sê móra, si nu va sê pota fi prinsu. — Bunu asilu a trebuitu sê aiba! . . .

Stefanu avea unu geniu, care-lu scotea din paricle, care-lu conduse la complotulu conjuratorilor, care se 'ngrijiá de viétia lui; — dar si vetavulu trebuia sê aiba unu geniu, care sciea tóte, si le spunea vetavului. — Geniulu lui Stefanu scie tóte lucrurile conjuratorilor, geniulu vetavului éra scie ale lui Stefanu. — In contra conjuratorilor stá Stefanu si oatea; in contra lui Stefanu stau conjurati. — Cine va 'nvinge, cine va lasá viétia si Moldova cea mandra in diori de diua?!

— Cine sê cunosca cararile vetavului?! . .

Dupa ce disparuse vetavulu de pre stanca, indata sôsî Toma padurariulu.

— Cum stamu Toma? intrebá Stefanu.

— Tote sunt cum ai dísu Voda! — díse Toma. — Dar Negrea díce cá s'a intalnit cu vetavulu, si a intrebatu unde e Stefanu; ér Negrea a respunsu cu sange rece; chiaru acum te cauta pre tine, — debuna séma te vei intalni cu elu, vetavulu a disparutu prin nescie tufe dese. — Eu nu am ajunsu apoi sê-lu vedu, dar Negrea l'a vediutu cu ochii.

Intracésta se cutremurá pamentulu: Codrulu resuná, si vuietulu celu grozavu se parea cá a esítu din fundulu pamentului, si catra capela se vediu o flacara rosia naltindu-se catra ceriu . . . apoi fu tacere ca 'n mórmentu . . .

— Nu-e bine Toma! díse Stefanu inspaimentatu.

— Nu dio Voda, acea se 'ntempla la capela!

— Da-mi Toma pusc'a ta mie, — asia! — Acum vei merge catra capela, si 'ndata mi vei dá scire ce s' a intemplatu.

Toma plecá si Stefanu remase singuru. — Peste dóue minute éca vetavulu éra pre vervulu stancii, — si 'ntingandu-si man'a in aeru grai cu vorbe rari ca unu augaru:

— Despartimentulu celu dántáiu cu bravulu teu Negrea, a peritu Stefane. — Preste o jumătate de óra va peri alu doile, apoi alu treile; — apoi vei peri tu. — Pan la revedere!

Vetavulu dadú sê 'ntórne, — dar Stefanu intinse pusc'a lui Toma de dupa o potica si puscá.

— Cu atátu va fi mai grea resbunarea — díse vetavulu si trecú dupa stanca.

— Nu l'am nimeritu — cugetá Stefanu, si indresné'l'a vetavului lu uimi. — Tote se 'n-

templa cum díce elu, póte cá demanétia, se va si 'ntemplá ce-a dísu elu: mórtea . . .

Indata dupa acestea la capela se audí o puscatura, — si preste catuva tempu sôsî si Toma obositu.

— Ce e Toma?

— Reu, Maria Ta! Negrea a statu in jurulu capelei cu despartimentulu seu. Erá liniste. Si odata o dómne Voda, fundamentulu capelei dela unu locu sa aruncatu in aeru cu pulvere de pusca, — numai sanctuariulu a mai remasu, dar o parte a capelei pe unde erá usi'a s'a resipitu si loculu unde statéu fetiorii lui Negrea mai desi. — Despartimentulu a peritu mai totu. — Cand am sositu eu la capela numai trei fetiori am vediutu vii, dar pre urma s' au strinsu mai multi, altii intregi, altii chilaviti si Negrea nu erá nicairi. — Preste catuva tempu éca Negrea din capela! — — Cand au peritu fetiorii, Negrea a fostu intratu in capela sê véda ce s'a intemplatu, si asculta Maria Ta! Vetavulu siede pe o pétra langa altariu — si vediendu pre Negrea l'a puscatu intr' o mana. — Atáta sciu Maria Ta.

— Am auditu puscatar'a — díse Stefanu tristu, — si statura cateva minute ambi suprinsi. —

Preste unu tempu éca sôsî Negrea cu o mana de fetiori, Stefanu lu imbratiosia.

— Unde ti-e despartimentulu? intrebá cu amaru.

— Siepte mi-a remasu Voda, — toti sunt aci precum îi vedi! — La capela mai jacu cativa chilavi, — respunse Negrea cu sange rece, — cá-ci pre Negrea inca nu l'a vediutu nime-ne esíndu din flegma.

— Si despre conjurati ce scii?

— Conjuratii au remasu toti precum credu. Eu nici cu ochii nu i-am vediutu, numai pre vetavulu cand m'a puscatu!

Si acum se luminá totu codrulu cu o lumina demonica. —

— Mergemu repede Negrea — díse Stefanu — sê vedemu ce se 'ntempla la capela! — Si pornira.

Miraclulu e supriindietoriu! — Pe paretii sanctuariului unspredece conjurati stau in siru cu facile aprinse in mani, si cu larve pe obradie. — Vetavulu se vedea a fi intre ei, dar de toti erau numai unspredece.

— Ni facu lumina Voda, sê vedemu a-ii persecuá — díse Negrea suprinsu de atáta misticitate in faptele conjuratorilor.

(Va urmá.)

Vasilii Ranta Buticescu.

Despre amoru.

II.

La amorulu curatu mai nainte de tóte se recere ca sê ai anima culta. Sub cultur'a animei trebuie priceputu mintea sanetósa, cugetarea curata si simtiulu finu. Mintea ne face a cunósce fiinti'a simpatisatóre si insusírile-i amabile; priceperea ne apropia de ea si ni stêrnesce in peptu dorulu; cugetarea delatura feluritele impede-caminte si ne unesce cu idealulu nostru. Decí cultivarea animei sê ni fia scopulu de capetania. Privirile cele mai incantatóre, graciile cele mai rapitóre, sarutârile cele mai infocate nu vor strabate in adanculu animei nóstre, decumva acele nu vor fi insocite de o anima culta, de unu spiritu nobilu. Ce se tiena la olalta animele? ce sê escite, caldur'a nutritóre a animei? de unde sê isvorésca increderea recipróca? deca anim'a nu e capace de amoru?!

Cerinti'a amorului mai departe e inocinti'a animei. Amorul curatu numai cu inocinti'a póte locuí sub unu acoperamentu. Anim'a din care inocinti'a e esilata, nu mai e in stare a senti asiá ferbinte precum poftesce amorulu curatu. O anima cu pasiuni uricióse neci cand nu se póte inaltí la suprafati'a amorului adevératu. Animele curate au acea preferintia, cá sunt capace de a iubi si potu fi iubite. Acésta se póte díce mai alesu despre sesulu frumosu. Tota ran'a causata in curatieni'a animei femeiesci e nevindecabila. Orice atingere delicata a supra animei femeiesci esercedia o influintia ponderósa, si lasa urma neperitóre. Perderea cea mai mare urmédia atunce, cand pudórea, cuviinti'a si curatiani'a animei sunt nadusite de totu. Amorul curatu e in legatura atátu de strimta cu virtutea, incátu dejosirea acestei din urma ucide amorulu din anima. Fara sinceritatea si integritatea animei nu se póte intipuí amorulu curatu.

Ca amorulu sê se presentedie in deplin'a sa potere, trebuie sê avemu si fantasia curata. Nu e de ajunsu, cá amu traitu cuviinciosu, dar se poftesce ca sê si cugetâmu si sê simtîmu curatu. Neci cand amorulu nu tréba sê rosiésca de pecatu, ci e de lipsa ca totdeauna sê fia curatu ca in sa-si inocinti'a, cu care e gemenu.

Cerinti'a amorului curatu nu e numai anim'a curata, ci si bunetatea animei. Unu cerbicosu, duru, egoistu, necompatimitoriu nu e capace de a iubi. Celu-ce iubesc in adevéru si curatu, acela nu cugeta a-si aduná avere, ci a sacrificá, — si cu cátu sacrificá mai multu, cu atát'a e mai fericitu. Celu-ce iubesc, n'are pre-

tensiuni, nu combinédia lucrurile negutietoresce, neci nu le privesce din punctu de vedere juridicu; elu dandu-se cu totulu amantei sale, nu scie decátu a iubi. Neci o abdícere, neci o sacrificare nu e atátu de mare ca ceea ce poftesce amorulu. Si tote aceste cum s'aru poté intemplá fara bunetatea animei?

In fine o cerintia esentiala a amorului curatu e caracterulu devotatu si solidu. Multi privescu amorulu numai ca o jocaria. Cei ce vedu numai esteriorulu si se inchina numai acestuia, necugetandu la ce-va mai sublimu, potu sê fia de opiniunea acésta. Dar densii trecu cu vedere scopulu amorului: a fi fericitu si a fericitá. Ei privescu numai colórea de din afara, uitandu nobléti'a din laintru. Admirá frumseti'a peritóre si nu observa tesaurulu celu mai scumpu: anim'a. Astefulu potu sê cugete toti cei flusturati, dar unu barbatu cu caracteru devotatu si solidu neci candu.

Aceste sunt, stimate cetitóre, pe scurtu cerintiele amorului curatu. Fara insusírile aceste câte anime s'au frantu, pentru cá in vietia nu si-au gasitu idealulu lor, si pentru cá la vócea secreta a animei neci unu echo n'a respunsu. Câte anime ferbinte si capacitáti emininte gemu sub tirani'a sortii, cá-ci provedinti'a li-a denegatu farmeculu vietii pamentesci: amorulu! Cá-ci ce e marirea, renumele, poterea fatia cu fericirea nespusa ce-ti procura amorulu adevératu! ? —

De inchiare mi-ieu libertatea vi mai vorbí câte-va cuvinte despre urmárilor amorului curatu.

Amorul curatu are o influintia poterósa a supra moralitáti. Simpati'a ce stêrnesce in noi o femeia nobila si virtuósa, nu sufere in anim'a nostra neci unu cugetu necuratu. Ar fi o crima, cand langa o icóna atátu de curata amu da locu la ce-va pecatu. Conversarea cu o femeia culta, de care ne interesâmu, e celu mai bunu midilocu pentru cultivarea animei nóstre. In presinti'a unei femei trebuie sê incungiurâmu tóte ce aru vatemá delicatéti'a ei, si suntemu constrinsi a ne ferí de tóte espresionile necuviincióse. Astfelu anim'a nóstra neobservandu se nobiléza, si asta nu se póte denegá; câti barbati renumiti marturisescu, cá conversarea cu femei nobile a datu cugetárii si judecátiilor lor o alta direptiune! Din asta cauza se díce cu totu dreptulu, cá celuce mai póte inca iubi, nu póte fi de totu stricatu.

Amorul are o influintia mare si a supra caracterului. Cerbici'a, furi'a si alte pasiuni stricatióse domnescu numai acolo, unde amorulu lipsesce. Amorul frange cerbici'a, imblandiesce furi'a, si delatura multe datine rele. Egoismulu

celu mai uriciosu sub suverenitatea amorului se prefăce virtute umana. Căci anim'a iubitoare sacrédia tóte capriciele, chiar si placerile sale, deca scie că acele atîtia numai desplacerea idealului seu. Misiunea amorului e a pastrá anim'a de domnirea pasiunelor stricacióse.

Amorulu nobileza anim'a. Cei-ce se iubesc nu potu fi neinteresati de placerile séu amaratiunile altora, compatimescu pe cei nenorocosi si li pare bine, cand li potu svéntá lacrimel lor. Speranti'a si credinti'a se inradecinéza mai alesu in anim'a amorosilor. Amorulu ni întaresce bunastarea si stérnesce in noi iubirea toturor ómenilor. Celu-ce e fericitu prin amoru, nu invidiéza de la nime nimica, ci postesce la toti fericire si indestulire. Amorulu te face marinosu. Fantasi'a e mai curata si mai lina in amoru. Ne inavutiesce cu o icóna mai frumoasa si mai sublima. Si in fine la cele mai grandioase opuri create prin mintea omenéscă, colucratorulu primariu a fostu amorulu.

Alesandru Onaciu

Architectur'a clasica romana.

Poterea spiritului se aréta in lucrurile sale, si precumu in tempulu presinte faptele unui poporu demustra validitatea sa, asia si spiritulu popórelor din trecutu numai din remasitiel faptelor lor lu potemu cunoşce. Popórele cari n'au lasatu celu putieniu urme de viéti'a lor, au peritu cu tempulu chiaru si din memori'a omenimei, pana candu cele ce au lasatu posteritatei fapte duratóre, si in ruinele opurilor lor trasescu, căci faptele mai sunt create de poterea vietiei si pretindu viétiă chiaru si dupa mórtea creatorilor lor.

In privinti'a acésta gloriosii nostri stramosi asia dicandu ocupa locul celu mai de frunte intre popórele si natiunile trecutului, căci prin faptele lor si-au asigurat viétiă eterna. Cu acésta ocaziune vomu fi fericiti a însirá câteva mominte mai insemnate din istori'a architekturei clasice romane, cari voru face marturisire despre poterea spiritului, si stadiulu culturai a Romanilor din anticitate.

Architectur'a mai alesu fiindu că e destinata sê corespunda scopurilor comune, aréta destulu de fidelu spiritulu tempului respectiv; acésta ni da unu prospectu lamuritu despre institutiunile religiunei si ale statului, ale vietiei sociale, private si publice, precumu si despre gradulu culturai si gustulu esteticu alu poporului. —

Romanii in architectura au fostu invetiaceii

Etruscilor, aretandu o inclinatiune spre gustulu idealu — esteticu alu grecilor, inse in esinti'a opurilor lor totudéuna dovedeu o agerime demarcala si o consecintia independinte, libera atatu de amortirea practica a Etruscilor, cătu si de idealismulu grecilor, care se naltiasse mai presusu de cercurile necesitatei de tóte dílele. Etruscilor li lipsea inspiratiunea grecilor, inse ca in tóta viéti'a lor, asia si in architectura erau cugetatori, dovedeau o judecata lamurita, o indreptare practica. Asia ei fiindu incungiuurati de popóre luptatice, inventara: zidurile de fortarétia; dar' mai insemnata inventiune a lor e: zidirea arcuata, căci ei au ziditu mai antaiu cu arcuri, formate din petri icuite. Din aceste cladiri arcuate se afla si adi, asia mai multe porti de cetate, precumu cea dela Volterra si Perugia; apoi grandioasele apeducturi séu canaluri din Roma, aredicate sub domnirea Tarquinilor cam la inceputulu sec. VI. nainte de Cr. — Apoi: Temple aredicate fara de neci unu lucsu, ci mai multu corespundietóre scopului, precumu si: monuminte, taiete in stanca séu de petri aredicate in forma de turnuri, precumu e si mormentulu Horatilor si Curiatilor dela Albano, care sta din cinci piramide.

Romanii, unu poporu de viétiă si chiamatu spre a domni lumea, precumu in tóte faptele lor, asia si in architectura au aretatu o taria marétia, o judecata chiara si precumu diseram mai susu, independinta de influinti'a straina, căci cele ce au invetiatu dela straini, ei le-au sciutu intrebuintiă asia, că individualitatea caracterului lor nu numai că nu s'a atacatu, ci mai tare s'a marcatu si maritu. Ei au continuatu architectur'a durabila a Etruscilor, impreunandu-o fórté norocosu cu gustulu idealu-esteticu alu grecilor, inse neci odata nu s'au naltiatu ca acestia asupra necesitatilor practice. —

Astfelu architectur'a romana fiindu acomodata necesitatilor vietiei, a avutu campu largu spre a se desvoltá.

Si intr' adeveru vedemu că Romanli s'au ngrigitu de tóte necesitatile incopciate cu viéti'a religionara, privata, sociala si politica. Asia ei pe langa nenumeratele temple, destinate cultului domnediescu, au mai aredicatu o multime de basilice, cari serviau de posturi comerciale: éra spre serviciel de statu erau forumurile, — si spre indestulirea poftel passionate a Romanilor, pentru delectarea in scenele grozave aredicara teatre, cercuri si amfiteatre, dar' pentru delectarea si restaurarea publicului mai acomodate se vede a fi fostu termele séu baiele calde. Apoi inca dela inceputu s'a intaritu datin'a de

a onorá persónele distinse cu statue, monuminte si alte distinctiuni, ceea ce a datu ansa spre aredicarea: columnelor d'onóre, monumintelor si portilor triumfale. Palatele, villele si tusculeanele se distingeau prin comoditatea, marimea si splendórea lor, ér cladirile de folos publicu, precumu: puntile, apaductele, cáile de tíera si fortaretiele Romanilor totudéuna voru remane obiecte de admirutiune pentru posteritate, carora asemenea tempulu de adi n'a potutu aredicá.

In cladirile private inca s'a desvoltatu arhitectur'a fórté stralucitu, ér ce se atinge de infrumsetiarea locuintielor, Romanii inca au sciutu impreună durabilitatea cu gustulu esteticu, despre carea marturisescu vapsirile de parete ce se potu vedé si adi in casele din Pompei si Herculenum.

Spre a vorbí in meritulu tuturor acestor opuri grandióse nu ni permite spatiulu angustu alu unei fói, deci atragemu atentiunea stimatulu publicu cetitoriu la ilustratiunea nóstra din numerulu presinte, carea reprezenta Pórt'a triumfala alui Traianu in Benevent, de pe pagin'a 77, precumu si la cele publicate pana acuma, si publicande cu tempulu de-aci n'colo, cá-ci obiectele de arhitectur'a clasica romana precátu sunt de nenumerate, totu intru atátu sunt si interesante, grandióse, de-acea sperámu cá implinimu o dorintia comuna, daca cu tempulu vomu mai reveni la acestu obiectu.

Fét'a capitanului.

Novela rusésca de Puskin.

(Urmare.)

Acésta scire neasceptata pre toti ne facú sê ne inrigimu, numai pre Schwabrin l'am observatu cam nepasatoriu, cá-ci cand me duceam catra casa, intrebandu-lu: ce va sê fie óre din acésta? — elu cu unu ventu de nepasare raspunse cá: „Vom vedé!“ — apoi fluerandu o aria frantiozésca, se duse mai departe.

Incepura a se latî diferite sciri inspaimentátóre despre sosirea revoltantilor, dar' nu se aretà neci unulu, intr'o dí inse prinsera unu baschiru cu epistole indemnatóre la rescolare. Acestu evenimentu éra ne-a adunatu la capitanulu, carele ni cetí proclamatiunea lui Pugatseff, in carea soldatii sunt provocati a trece in taber'a lui, si nime sê nu se opuna lui, cá-ci voru fi pedepsiti cu mórtea.

Toti ne indignaramu de acésta provocare neobrasnica, Schwabrin inse aflá cu cale a obserá cá: trebuie sê fie puternicu daca vorbesce elu asia! — Capitanulu erá furiosu si demandá ca sê aduca baschirulu, totdeodata cautara si carbaciulu ca sê fie in de mana

daca acela nu va voi sê marturisésca. Baschirulu intrá . . . . me infioraiu, — necicand nu voi uitá acésta figura grozava. Erá de vre-o 70 de ani, fara nasu, fara urechi; — pêrulu inca-i erá taiatu scurtu, barba carunta si rara. De statura mica, gârbovu inse ochii ardeau cu focu.

— Aha! strigá capitanulu, carele cunoscú in acesta pre unulu din cei multi pedepsiti pentru cá s'au rescolatu in 1741. Tu dara precumu vedu esti lupu betranu, si ai mai fostu in manile nostre . . . Vina, vina numai mai aprópe, — spune cine te-a tramisú?

Betranulu tacea si se uitá cu o privire strabatoóre la capitanulu.

— Ce taci? intrebá mai departe capitanulu, nu scii rusesse?

Baschirulu nu raspunse nemicu, deci capitanulu díse unui soldatu ca sê-lu intrebe in limb'a lui, totu indesiertu, betranulu tacea. Atunci doi ensi lu desbracara pana la camesia, unu alu treilea éra lu corbaci.

Bietulu betranu incepú a se vaitá cu o vóce plangátóre, si facandu cu capulu, si-deschise gur'a in carea numai radecin'a limbei se miscá.

Acuma vediú si capitanulu cá din acesta neci cu carbaciulu nu póte scóte ceva, deci lasá ca sê-lu duca éra in inchisóre si incepuramu a ne consultá mai departe, cand de-odata intrá capitanés'a si aduse acea scire cá rescolatorii sunt in apropiare, servitoriulu pretolui Gerasimu a spusu cá adi demanétia i-au vediutu cum au ruinatu fórtarétia Nishoneosernaia, comandantele si oficirii se spendiurara, soldatii se desarmara, apoi au pornitu incóce, — acusi voru fi aici. . . .

Acésta scire ne inspaimantá. Nu me temeam, ci me inrigeam de sórtca Mariei. Sciindu bine nesiguranti'a fortaretiei nóstre, aflarem de lipsa ca pana inca este tempu sê tramitemu predómna capitanésa cu Maria la Orenburg, care e o fortarétia mai tare si mai mare. Capitanés'a nu voi sê lase barbatulu seu, ci crá pregatita sê móra impreuna cu densulu, daca asia va voi Domnulu, dar' pre Maria se dicisera a o tramite la nasiulu ei, comandantele din Orenburg. Capitanés'a facú cu grabire pregatirile de caletoria petru Maria, carea incepú a lacremá vediendu cá trebuie sê se despartiesca de iubitiú sei. Ne recomandarem si lasaramu cas'a capitanului in intristare, eu inse me re'ntorseiu cá-ci mi-am uitatu sabi'a cu voia si intr' adeveru uu me insielaiu cá voi poté vorbí cu Maria singura, cá-ci la usia veni naintea mea cu sabi'a si mi-o inmanuá.

— Remani sanetosu Petre, díse Maria plangandu, eu trebuie sê mergu la Orenburg. Sê fii fericitu, — póte cá ceriulu va voi ca sê ne mai intelnimu acolo, unde . . . !

Ací se necá in plansu, eu o imbratiosiaiu.

— Remani saneto'sa, scump'a mea! díseiu. Remani sanetósa, angerulu meu, Domnedieu sê-ti pórté

pasii; — intempele ori ce, crede că ultimul meu cugetu, ultim'a mea rogatiune va fi pentru tine!

Ea plangea și se aplecă pe peptul meu.

O sarutați cu ardore, și o lasați cu grabire.

VII.

Asaltulu.

Tóta nóptea nu potui dormi, catra diua veni caprariulu și aduse scirea că cozacii au pasesitu fortareti'a și că giuru in pregiuru umbla ómeni necunoscuti. — Indata alergaiu la capitanulu. Ivanu Ignaticiu veni naintea mea și spuse că sê grabescu, că-ci a tramisu capitanulu dupa mine și elu s'a dusu pe zidurile fortareției, că-ci Pugatseff e la pórtá.

Maria nu potú sê tréca la Orenburg, a fost prea tardíu. — Me dusei pe zidurile cetatii, unde aflaiu pre capitanulu imbarbatandu pre ostasii sei. — Odata numai vedemu că se apropie o trupa de caleretí, atunci demandá sê indrepte tunulu și lu descarcara asupra inamicilor, cari se imprasciara și campi'a remase éra desiérta. Acum veni capitanés'a cu Maria, sê véda cum curge batai'a că-ci lor li uritu a casa. — Idesiertu le indemnám sê nu se espuna periclului, ele voiau sê remana cu noi. Érași se iví unu noru de pulbere, inamiculu se apropia. atunci capitanés'a díse capitanului :

— Ivane, víeti'a și mórtéa e in man'a Domnului, — binecuvénta pre Maria.

Maria palida și tremuranda se apropia catra tata-seu, carele o binecuvéntá, apoi díse capitanesei ca sê duca iute fét'a de aci și sê o imbrace in vestminte tieranesci. Cand se dusera schimbaiu cu Maria o privire tainica, amorosa.

Atunci comandantele imbarbatá mic'a sa ostire de nou, inamiculu érá sub zidurile cetatii, toti sarira de pe cai și adunati pe langa ducele lor navalira asupra fortareției, puscaturile nóstre îi facura sê se retraga, numai ducele lor remase inainte și redicandu sabi'a, indemná ómenii sei spre asaltu de nou; comandantele nostru inca demandá sê se deschida portile ca sê esimu spre lupt'a decisetóre. Portile indata se deschisera, gard'a nóstra inse remase pe locu, indesiertu strigam sê pornésca, toti se inspeimentara; inamicii ne navalira strigandu și sbierandu grozavu. — Eram perđuti. Capitanulu vulneratu in frunte cadiu in manile revoltantilor, eu alergaiu sê-i ajutu, dar' me incungiu-rá o grupa de cozaci și me legara, ostirea nóstra depuse armele. Inamiculu între sunetulu campanelor intrá in cetate, poporulu grabí a veni naintea inamicului invingatoriu cu pane și sare, in semnu de pace și supunere. — Dupa acésta se latí scirea, că tiarulu va primí juramentulu supusilor in piati'a mare, unde se și aduná o multime mare, — pre noi inca ne dusera acolo.

Pugatseff siedé pe unu scaunu naintea casei comandantelui. Erá imbracatu in unu caftanu frumosu cu pasamantu; pe capu avea cusima lunga de samuru

cu ciucuri de auru, cari se lasau in giosu, pana pe ochi. La prim'a vedere mi pareá cunoscutu. Pe langa dinsulu erau betranii cozacilor. Preotulu din locu parintele Gerasimu galfedu și tremurandu statea naintea treptelor, cu o cruce in mana și tacandu pareá că se róga pentru gratiarea viptimelor. In piati'a mare au fostu aredicatu spendiuratori. Cand ne apropiaramu, baschirii despartíre poporulu in dóue laturi, atunci eram fatia cu Pugatseff. Campanele 'ncetara a suná. Tacere adanca.

— Care e comandantele fortareției? întrebá revolutionariulu. Uredniculu pasí nainte și aretá pe Ivanu Cuzmiciu. Pugatseff se uitá spre betranulu cu o fatia amenintatóre și díse :

— Cum ai cutediatu sê te opuni mie, tiarului teu?!

Comandantele si-reculese poterile și cu o vóce tare, poterósa respunse :

— Tu nu esti tiarulu meu, tu esci unu talhariu, iusielatoriu, pricepi-me?

Pugatseff facú o fatia intunecata și dede semnu cu o naframa alba. Indata grabira cativa cozaci și dusera pre capitanulu sub spendiuratori. Baschirulu ciuntatu, și fara limba pre care l'am fostu ascultatu eri, érá aci și tienea funea. — Capitanulu fú executatu.

Urmá Ivanu Ignaticiu.

— Depune juramentulu! strigá Pugatseff, cu sum tiarulu teu.

— Tu esti tiarulu meu! — i díse acesta, apoi repetá cuvintele capitanului: Tu esti unu talhariu, unu insielatoriu!

Pugatseff dede semnu, și bravulu locotieninte, se spendiurá langa vechiulu seu principalu.

Veni rendulu pe mine. Me uitam indresnetiu la Pugatseff, fiindu resolutu ca sê repetu cuvintele braviilor mei consorti. Atunci spre marea mirare între betranii cozacilor vedu — pre Schwabrin, cu pèru scurtu și in caftanu. Elu siopti ceva lui Pugatseff.

— Susu cu elu! strigá Pugatseff, fara ca sê se și uite la mine. Mi aruncara funea pe dupa gátu, incepui a me rogá lui Ddiu pentru iertarea peccatelor mele și pentru fericirea celor din apropierea animei mele. Eram sub spendiuratori, caláii abunaséma ca sê me imbarbatédie, mi dísera sê nu me temu, cand audu strigandu: „Stati afurisitilor . . . . stati . . . . ! Caláii stetera, me uitaiu intr' acolo. Saveljiciu érá la pitiórele lui Pugatseff.

— Fii induratoriu! eschiamá bietulu ingrigitoriulu meu. Ce folosu vei avé daca vei omorí pre fiulu stepanului meu. Lasa-lu liberu, și vei primí unu pretiu frumosu de rescumperare; — dar daca totusi voiesci sê areti esemplu infioretoriu, spendiura-me pre mine, omu betranu!

La uuu singuru semnu alui Pugatseff, fuseiu liberu.

— Tatalu nostru te-a agratiatu, dîsera ómenii.

Nu potu dîce cã me bucuram in acestu momentu, neci cã mi cadea reu. Sentiemintele-mi erau tulburate. Me dusera éra inaintea pretindietoriului de tronu si cadiu la pitioarele lui.

— Saruta-i man'a! strigã órecine, inse me eliberau de acésta dejosire urita.

— Iubite Petre Andreiciu, siopti Saveljiciu, care erã langa mine si me boldea. Nu fi asia cerbicosu, n'ai neci o dauna; nu te cugeta, saruta man'a tal . . . voiam sê dîcu sê-i saruti man'a.

Eu nu me miscaiu. Pugatseff si-lasã mana 'ngiosu si cu unu surisu demonicu, dîse :

— Maria Sa pare cã e suprinsu de bucuria, aredicati-lu! Atunci me aredicara si me lasara liberu. Locuitorii toti depusera juramentulu. Toti de-arendulu au sarutatu crucea si se inchinara lui. Gard'a locala inca erã de fatia. Croitoriu de tabera cu nesce fórfece tempite taiã chie'a la ficcara soldatu. Toti s'au scuturatu si s'au dusu sê sarute man'a lui Pugatseff, carele li-a anuntiatu gratia si i-a primitu in taber'a sa. Tóte aceste se'ntemplara in trei óre. Apoi Pugatseff s'a scolaru si s'a suitu pe calulu seu albu ca néua, dîcandu preotului Gerasimu cã va prandî la densulu. In acestu momentu se audî o vóce femeiesca. Capitanés'a desbracata de diumetate si desplatita se aducea de cativa talhari.

— Indurati-ve! strigã biét'a muiere, aduceți-ve a minte de Ddieu, me rogu, duceti-me la Ivanu Cuzmiciu! odata numai se uita la spendiuratori si cunoscandu pre barbatulu seu : „Talharilor ucidetori! strigã cu infiorare, — v'a vatematu elu? Ah! scumpulu meu barbatu! Soldatu bravu. Nu te-a nimeritu neci panganelulu prusescu, neci glontiulu turcescu; nu ai potutu mori in bataia d'onóre — unu talharianu — vagabundu te-a ucisu . . . !“

— Prindeti, duceti strigónea betrana! dîse Pugatseff. Atunci unu cozacu teneru o lovî cu sabi'a 'n capu si ea cadiu indata mórtã. Pugatseff se duse mai departe calare, poporulu alergã dupa densulu.

VIII.

Ospete nechiamatu.

Eram singuru. Tristele eveniminte me tulburara. Mai alesu sórtea Mariei me ingrigea fórte, nu scieam ce se va fi intemplatu cu ea. Cugetulu, cã va fi cadiendu in manile cozacilor, mi sagetã anim'a . . . Alergaiu la cas'a capitanului . . . tóte chillele desierte . . . mese, scaune aruncate 'n tóte partile . . . talharii ce n'au potutu duce tóte le-a ruinatu . . . Maria nicaire . . . incepui a plange si a strigã numele ei. Atunci intrã servitórea Palassa plangandu, ea-mi spuse cã Maria e la preotés'a. Me duseiu la popa, si din casa se audiã larma, risu si chiotari. In antisiambra me intalniu cu preotés'a, carea mi spuse cã Maria e in chilia si jace in patulu ei. Pugatseff a observat'o, dar' i s'a spusu cã e nepót'a preoteseci; elu s'a odihnit si Schwa-

brin audîndu acésta rîse ca unu demonu, dar a tacutu. In acestu momentu cei din casa strigara preotés'a sê li aduca vinu . . . ea mi dîse sê me incredu lui Ddieu, care are grigia de cei buni, si se duse 'n casa.

Eu adancitu in meditatiuni me dusei catra casa, unde aflaiu pre Saveljiciu, carele-mi spuse cã revoltanti ni-au furatu tóte din casa, numa unu sacuiete cu bani totusi ni-a mai remasu.

— Dar domnule, continuã Saveljiciu, n'ai cunoscutu pre hatmanulu?

— Ba, eu nu-lu cunosc, dar cine e elu?

— Cumu asia? D'apoi nuti aduci aminte de ticolosulu ala din crism'a din pustia, carele te-a 'nsielatu cu bund'a. Scii bund'a frumósa de iepure, care erã inca nóua noutia, si blastematulu de elu tóta-a rupt'o cand a imbracat'o.

Me inspaimantaiu. Intr'adeveru Pugatseff fórte asemenã cu betivulu din crisma. Acuma mi potuii esplicã de ce s'a aretatu Pugatseff atãtu de gratiosu fatia cu mine. Me cugetaiu, nu scieam ce sê facu? Intre revoltanti nu poteam sê remanu, dar cum sê lasu pre Maria? . . . Intr'aceste venit unu cozacu si mi spuse cã me chiama „tiarulu.“

Erã catra séra, cand me duseiu la cas'a capitanului unde erã Pugatseff cu cei mai de frunte ai sei. — Pe langa o mésa incarcata cu iegii de vinu siedeã elu cu diece fruntasi ai cozacilor. Toti erau rosii de vinu, me imbiara si pre mine sê siedu si sê béu cu ei. Siediuiu dar' de vinu neci nu m'am atinsu. Ei sê svatuiau in catro sê pornésca, care de care se'ntrecea sê spuna câte unu planu totu mai indresnetiu. In fine otarira sê ocupe fortaréti'a Orenburgului. Apoi Pugatseff îi provocã sê cante.

Vecinulu meu incepù a cantã cu unu tonu dorerosu, ceialalti i secundara incetu:

Nu mugî padure, maica nu oftã,
Ventule ce suffi, tulburi mintea mea?!
Vedi cã am sê mergu, vai! mane la judetiu.
La judetiu la tiarulu, tiarulu celu maretiu.
M'a 'ntrebã: „Copile, pe unde-ai umblatu,
Multi ati fost voi óre, cu cine-ai furatu?
Spune dar' copile, nu te mai gandî,
Spune-i toti de-a rendulu . . . nu mai siovai!“
Dóme prea 'ndurate, tiarulu meu iubit,
Tóte ti voi spune dreptu si lanuritu.
Da, afar' de mine, patru, mai eram.
Unulu a fostu — nóptea . . . apoi mai umblam
Cu fugariulu negru, murgulu meu iubit.
Treilea-e — cutitulu, lungu si ascutitu.
Si alu patrilea-a fost — pusdr'a cu sagete,
Ce sborau prin tíera si duceau rea veste.
Si atunci respunse tiarulu meu anatu:
„Sê traiesci copile, bine te-ai portatu.
Bine-ai sciutu sê furi, dar bine si-a vorbi . . .
Deci precum se cade te voi si cinsti:
Ti voi dá o casa, scii la campu afar' . . .
Cu doi stélpi si grinda tare de stajaru.“
(Va urmã.)

Ce e nou ?

** (O noutate placuta) este ceea cu care incepem acuma rubric'a presinte. Ceriulu a ascultat rogiunea atatoru romani, si ni-a pastratu scump'a vietia a mare-lui nostru barbatu d. *Georgiu Baritiu*. Scirea acesta e positiva. Insu-si nemoritoriulu nostru barbatu ni scrie, ca acuma a parasitu patulu, medicii inse i-au svatuitu, ca pentru deplin'a restituire a sanetatii sale se caletoresca in lunile lui maiu si juniu sub o clima mai caldursa.

** (In cas'a reprezentantilor) in 13. martiu s'a titu adres'a la rescriptulu imperatescu; adres'a noua nu concede nimica din pretensiunile adresei d'antai.

** (In Ardealu) s'au mai alesu urmatorii ablegati romani pentru diet'a de incoronare din Pesta: *Alesandru Bohatielu, Ioane Axenti, I Macelariu*.

** (Fostulu domnitoriu alu Romaniei) *Alesandru Ionu Cusa* a sositu in septeman'a trecuta aice si a trasu la otelulu „La regin'a Angliei.“ Cu densulu a mai fostu domn'a *Elena*, cei doi copii adoptati, colonelulu adjunctu *Pisotzky*, doi servitori si doua servitoare. Cusa e inca destulu de teneru, si pe fati'a-i neci ca se vedeau urmele neplacerilor din urma. Dómn'a e o femeia forte delicata. Aice n'au primitu visite si au plecatu la Viena.

** (O balada poporalisata.) Unu amicu din Timisor'a ni scrie, ca poporul romanu d'acolo canta balad'a „Umoristulu“ despre curios'a istoria a furaturei cartilor romane din beseric'a suburbiului fabricu. Daca „Umoristulu“ face in Timisióra atatu de mare furóre, apoi neci nu e de miratu, ca acolo are mai — patru prenumeranti.

Literatura si arte.

** (O foia noua.) In fine se va realisá o dorintia comuna, *D. Timoteu Cipariu* promite Asociatiunei Transilvane, ca densulu va edá o foia periodica si istorica. Pecatu ca Asociatiunea inca in vér'a trecuta la adunarea din Abrudu n'a primitu proieptulu d'a se edá o foia de specialitatea asta, si ca in locu de acesta a decisu ca treb'a ortografiei se mai desbata inca unu anu prin jurnale. De-atunce a trecutu diumetate de anu, si care diuariu din Ardealu séu din Ungaria a scrisu celu-putinu o litera in caus'a asta? Neci unulu. Deci fara foia speciala — mai alesu acuma, cand diuarele politice si pentru grandiosele intemplari politice sunt anguste — in caus'a unificarii ortografielor nu potemu inainta. Pentru-acea salutamu cu bucuria foi'a amintita, si dorimu se apara catu mai curendu!

** (In septeman'a trecuta) asteteramu la doue concerte interesante. Celu d'antaiu fu alu dlui *Iacobu Nagy*, carele cu simplulu flueru de pastoriu ni cantá melodiile cele mai artistice, precum si hore poporale. Pe noi inse ne-a incantatu mai tare pies'a „pastoriulu romanu din valea Hatiegului,“ esecutata cu multa poesia. Audindu-o ni se parea, ca suntemu la tiéra si ascultamu doinele melodióse ale pastorilor romani si fara voie ni aduseramu a minte de canteculu:

Fluerasiu de fagu,
Multu díce cu dragu;
Fluerasiu de socu,
Multu díce cu focu.

Alu doile concertu fu celu arangiatu din partea magnatilor pentru unu scopu filantropicu. Sal'a cea mare a redutului fu plina de ascultatori. Intre boieresele diletante cea mai grandiosa sensatiune facu barones'a *Maria de Ambrózy*. Virtuosulu *Reményi* asisdere luá parte, si ne incantá cu doin'a romanésca: „Peste Muresiu, peste Crisiu,“ carea unguresce e cunoscuta sub numirea: „Repülj feském . . .“ Publiculu a fostu forte elegantu, tota aristocrati'a magiara s'a infatisiatu. Óre despre boieresele de la Bucuresci cand vom cetf asemenea fapta frumoasa?

** (La Bucuresci) a esitu o foia noua sub titlulu: „Desbaterile“ si sub directiunea domnilor *N. Blaramberg, I. A. Cantacuzin, P. Carpu, Al. Lahovari* si *Pantazi Ghica*. Acesta foia va aparé de trei ori pe septemana.

** (Foia umoristica.) La Bucuresci a aparutu o foia umoristica, ilustrata cu caricature, sub titlulu: „Sar-saile“ si sub directiunea dlui *Jonu A. Gianoglu*.

Gácitura numerica.

De Ioane V.

2. 3. 8. 10. Lui Orfeu cu noue corde;
4. 5. 6. 1. 2. 1. In Ardealu se chiam'unu satu;
1. 2. 3. 4. Aici dreptii-su dupa morte;
4. 5. 2. 10. Da! ce buna-e de jocatu!
8. 1. 6. 1. 2. 5. Érn'a de comunu domnesce;
6. 1. 8. 9. 1. 2. 7. La fetitie sunt decóre;
9. 10. 4. 5. In acesta prunculu cresce;
2. 3. 2. 7. 10. Nu e alta decatu flóre;
E o mandra filomela,
1—10 { Ce ne'ncanta cand si cand;
Ba-e o juna, blanda, bela,
Multe animi farmecandu.

Deslegarea rebusului din urulu 5: „Nu care fug de inimicu, ci care se lupta cu elu e omu.“ Deslegare buna primiramu de la domnisióra *Maria Craciunu* si de la dómn'a *Maria St. Siulatiu*.

POST'A REDACTIUNEI.

Timisióra. Serie-ni ce-va positivu despre portretele promise. — **Homorodu.** Ti-am scrisu epistola. — **Fogarasiu.** Asisdere. **P. T.** Speri ca toti prenumerantii „Familiei“ se voru prenumera la poesille nostre; vomu vedé.

Proprietariu, redactoru respundiatoriu si editoriu: **IOSIFU VULCANU.**

S'a tiparitu in Pest'a 1866. prin *Alesandru Kocsi* (in tipografi'a lui *Érkövi, Galgóczy* si *Kocsi*.) Piati'a de pesci Nr. 9.

CS Cu esemplare complete mai potemu íaca sierbi din inceputu.